

Dosentti Seppo Suokunnas, STI 16.9.2015

Miten ymmärrämme kristillisen saarnan? Ajatuksia saarnan teologiasta

Seurakunnissa ja järjestöissä sekä kaikessa kristillisessä työssä on jatkuvasti polttavana kysymys Jumalan sanan saarnasta. Mitä saarna on? Millainen sen tulisi olla? Miten ymmärrämme kristillisen saarnan luonteen ja merkityksen? Mitä siitä voimme sanoa nyt? Yritän tuoda esille joitakin keskeisiä näkökohtia. Teen sen rajauksen, etten tässä käsittele saarnan valmistamisen eri vaiheita. Siitä olen täällä puhunut joskus aikaisemmin.

Esitykseni lähteenä on oma monivuotinen (1971–2015) pohdintani sekä Martti Lutherin kirjoitukset ja vihdoin saarnaopillinen kirjallisuus (J. J. Jansen (suom.) 1931, Vilmos Vajta 1952, Yngve Brilioth 1962, Martin Lönnebo 1977, Samuel Lehtonen 1979, Voitto Huotari 1985, Saarna sanaa 1985, Horst Beintker 1986, Luther als Prediger (Luther-Akademie Ratzeburg) 1986, Ulrich Asendorf 1986, 1988, John Stott 1987, Saarnan käsikirja 2001).

Julkinen puhe

Kristillinen saarna on julkinen puhe. Se ei ole yksityismielipiteitä, koska saarnalla on Raamatusta saatu teksti ja koska saarnaajan tulee sitoutua kirkon oppiin. Nykyajan puhuja miettii usein, mitä aivan uutta löytäisi sanottavakseen. Mutta jos tämä on päätavoite, silloin voi harhautua sivupolulle. Saarnaaja ei kuitenkaan saa valtuutusta sooloiluun, mutta kylläkin persoonalliseen ilmaisuun ja puheeseen. Julkinen puhe on aina vastuullista. Sellaisella on aina monia ja monenlaisia kuulijoita. Sitä ymmärretään helposti eri tavoin, ja se voi olla altis väärinkäsityksille. Julkinen puhe asettuu alttiiksi arvioinneille ja kritiikille. Niin täytyykin olla. Mutta siksi on tarpeen, että puhe ja saarna valmistetaan kunnollisesti ja samalla pyritään ymmärrettävään ja yksinkertaiseen kieleen. Ja ennen valmistusta saarnaajan tulee selvittää itselleen, mikä on kristillisen saarnan tehtävä ja teologia.

Kristillinen saarna – ei mikään esitelmä

Luonnollisesti saarna sisältää tietoa, koska se käsittelee kristillistä oppia. Vaikka kyseessä ei olisikaan ns. opillinen saarna, silti saarna aina heijastaa jotakin uskonkäsitystä. On harhaa ajatella, että opista pääsisi irti. Mutta on eri asia, pidämmekö vain esitelmiä vai julistammeko Jumalan sanaa ja julistammeko terveen opin mukaisesti.

Joskus esitelmänomainen saarna voi olla hyvin mielenkiintoinen. Ja parempi, jos puhe niinkin herättää kuulijan, kuin se, ettei mikään ”kolahda” eikä kiinnosta. Jos saarnaaja valitsee esitelmää lähelle tulevan muodon, puheen on syytä käsitellä raamatullista oppia ja etiikkaa. Eihän messun saarna-aikaa voi käyttää minkä tahansa tiedon jakamiseen.

Kuitenkin on syytä vahvasti todeta, että saarna ei ole esitelmä. Miksi se ei ole sitä? Siksi, että

saarnan ensisijainen tehtävä ei ole valistus ja informaatio, vaan Jumalan sanan saarnaaminen ja syntisen ihmisen ja armollisen Jumalan kohtaaminen evankeliumin sanassa.

John R.W. Stottin teoksessa *I believe in Preaching* on oma päälukunsa aiheesta ”Saarnaamisen teologinen perustelu”. Stott kutsuu aitoa kristillistä saarnausta ”raamatulliseksi saarnaksi” ja ”Jumalan sanaa selittäväksi saarnaksi” (*biblical preaching or expository preaching*). Hän katsoo, että tällainen saarna on nykyään hyvin harvinaista, huolimatta siitä, että juuri sellaisia saarnoja nuoriso etsii. Mikä on syynä tähän? Mitä sinä sanot?

Stott katsoo, että pääasiallisen syyn täytyy olla siinä, että saarnaajat (sen paremmin papit kuin maallikkopuhujatkaan) eivät pidä saarnausta tärkeänä, ainakaan Raamatun sanaa selittävää saarnausta. Siksi John Stott esittää viisi teologista argumenttia, miksi saarna ja sen harjoittaminen on niin tärkeä asia.

Nämä ovat: 1) vakuuttuneisuus (vakaumus, luottamus, *conviction, a firm belief*) Jumalasta, 2) vakuuttuneisuus Raamatusta, 3) vakuuttuneisuus kirkosta, 4) vakuuttuneisuus paimenvirasta ja 5) vakuuttuneisuus itse saarnatehtävästä (”aito kristillinen saarna on aina Raamatun tekstin selitystä, exposition”). Saarnan kokonaisteologia on siis tärkeää. Tämän miettiminen on sitä saarnan yleistä valmistautumista, mikä tapahtuu ennen yksittäisen saarnan tekemiseen ryhtymistä.

Evankeliumin julistusta

Tahtoisin sanoa, että kristillinen saarna on syntien anteeksiantamuksen jakamista Jeesuksessa Kristuksessa. Mutta voiko saarnaaja, itse monin tavoin rajoittunut pappi ja syntinen ihminen, jakaa anteeksiantamusta? Kyllä voi! Ja se onkin saarnan tehtävä Kristuksen käskystä. Mutta ei ihminen itse sitä tee. Pyhä Henki kirkastaa Kristusta omalletunnolle ja Jumalan sana julistaa synninpäästön. Papin ihmeellisenä ja ihanana kutsumuksena on olla mukana tässä prosessissa ja saarnata Kristuksen nimessä, jopa hänen puolestaan (2. Kor. 5:19–21) sovitusta ja anteeksiantoa. Kuinka F. G. Hedberg ja Johannes Bäck auttaisivat meitä käsittämään saarnan olemusta? Hedbergin kohdalla on huomattava, paitsi hänen evankelinen löytönsä ja aina kristologinen selityksensä sekä Jumalan sanan ja armon ensisijaisuus, myös hänen raamatunkäyttönsä ja -tuntemuksensa huomattava laaja-alaisuus. Johannes Bäckin tuotannosta nostaisin saarnasta puhuttaessa esille hänen merkittävän artikkelinsa ”Evankelisia puheita vai evankeliumin saarna” (1894, ks. liite).

Ulkoisetkin tekijät vaikuttavat

Näitä ovat saarnaajan äänenkäyttö, ääntämisen selkeys tai epäselvä mumina, äänen riittävä volyyymi tai hiljainen piipitys, mikrofoniin oikea käyttö. Myös puheen rytmi ja vaihtelu vaikuttavat yllättävän paljon. Varsin yleisesti kuulee kokeneenkin saarnaajan puhuvan monotonisesti, epäselvästi ja paperista lukien. Silloin ei ole tajuttu, että puhutulla ja kirjoitetulla tekstillä tulee olla ero.

Saarnaajan tulee katsella enemmän seurakuntaa kuin papereitaan. Hänen tulee tauottamalla antaa kuulijalle aikaa ajatella. Ja äänen vaihteluilla hän korostaa tärkeitä kohtia sanomisessaan.

Esimerkkejä ja lainauksia

On saarnaajia, joiden voimana on mielenkiintoisten esimerkkien, kertomusten ja lainausten taitava käyttäminen. Sellainen reettori vangitsee helposti kuulijakunnan. Kuitenkin tulee muistaa, että saarnan tehtävä ei ole viihdyttää. Toisin sanoen sanoma ja raamatun teksti ei saa hukkuu lainausten ja kuvien alle. Joskus joku saarnaaja kamppailaa itsensä ottamalla liikaa lainauksia yhteen saarnaan. Raamatun tekstistä nouseva asiapohjainen puhe on aina turvallisempaa.

Persoonallista julistusta

Mitä se on? Helposti saarnaaja kokee vaatimukseksi ja vaikeudeksi kuulijan odotukset persoonallisesta saarnasta. Onkin hyvä muistaa, että jos saarnaajat ovat erilaisia, ovat myös kuulijat hyvin erilaisia. Se mikä kuulijan mielestä on persoonallinen saarna, vaihtelee maan ja taivaan välillä. Vapauttakoon tämä meitä saarnaajia.

Mutta mielestäni saarnaajan ei tule hakea saarnaan persoonallista otetta yrittämällä aavistaa, mitä kuulija odottaa. Miten sitten? Olemalla rohkeasti ja aidosti oma itsensä. Avaamalla omaa takkiaaan, kertomalla joskus omasta uskonelämästäänkin, antamalla kuulijalle omat löytönsä, ja kertomalla myös omasta ahdistuksestaan. Ja ennen kaikkea selittämällä Jumalan sanaa.

Saarna on papin henkilökohtainen todistus yhtä aikaa kuin se yrittää olla luotettava Sanan ja opin selitys. Kuulija vaistoo heti, jos saarnaaja puhuu ikään kuin ulkopuolisena. Silloin hän viestittää: ”näin kristityt yleensä uskovat ja käsittävät, mutta omasta uskostani minä en sano mitään”. Saarnaajalle ei saa riittää se, että näin nuo jotkut uskovat ja näin se ja se kirja selittää. Koska hänellä on myös kutsumus virkaansa ja Jeesuksen opetuslapsiksi, hän todistaa kuten luterilaisissa tunnustuskirjoissa uskontotuuksia käsiteltäessä toistuvasti aloitetaan teeman käsittely sanomalla ”me uskomme, opetamme ja tunnustamme”.

Saarnassa saa käyttää kielen ja ilmaisun kaikkia resursseja. Hyvässä saarnassa saarnaajan sanaton viestintä (eleet, painotukset, tauot, ilmeet, puheen rytmi) tukee sanottavaa. Viestinnän tutkijat korostavat usein, että puheessa sanallinen osuus edustaa vain 20 % tapahtuvasta kokonaisviestinnästä. Tätä tuskin olemme kirkon puolella riittävästi ottaneet huomioon, vaikka luultavasti olemmekin sitä mieltä, että sanallisen viestinnän (se mitä sanotaan) osuus on suurempi.

On erilaisia saarnalajeja

Kaikki saarnat eivät ole samanlaisia. Jo kirkkokäsikirjaan ja kirkkovuoteen sidottu tekstijärjestelmä (ns. perikoopit) tuo siihen vaihtelua. Mutta on myös erilaisia saarnalajeja lähtien saarnan vaihtuvasta tehtävästä. Siten puhutaan opettavasta tai opillisesta saarnasta, kehottavasta saarnasta, sielunhoidollisesta saarnasta, profeetallisesta saarnasta, pohtivasta mietiskelevästä saarnasta, eettisestä ja moraalista (mutta ei moralistisesta) saarnasta, jopa yhteiskunnallisesta saarnasta. Tunnetaan myös virsisaarna (*saks. liedpredigt*), joka rakentuu yhden virren tai hengellisen laulun ympärille. Se ei voi tietenkään olla ensi sijassa virren historiaa tai runo-oppia, vaan se keskittyy virren sanomaan ja sen käyttöön kirkossa ja kristityn elämässä.

Myös kirkkovuoden ajankohta vaikuttaa saarnan muotoutumiseen. Tehtävänä ei ole saarnata kirkkovuodesta, vaan kirkkovuodessa. Jumalan sanan sanoman välittäminen on aina tärkeintä. Mutta perinteinen, hyvä kirkkovuosisysteemi varjelee meitä saarnaajia ottamasta liian usein samaa saarnatekstiä ja toistamasta ”omaa dogmatiikkaamme”. Tehtävänä on Raamatun sanoman laaja-alainen esille tuominen vuoden aikana. Silti saamme muistaa vanhan hyvän kristillisen ajatuksen, että Raamatun ydin on Kristus ja Kristus-saarnan ydin on armo.

Mitä on saarnan raamatullisuus?

Se ei ole sitä, että saarnassa lainataan mahdollisimman montaa raamatunkohtaa. Silloin saarnasta tulee helposti luettelo, joka ei puhuttele. Kuulijalla tulee olla tilaa hengittää ja mietiskellä kuulemaansa. Parempi on pysyä annetussa raamattutekstissä ja ottaa sitten vain muutamia muita kohtia perusteluksi ja valaisuksi. Toisella laidalla on sellainen saarnaaja, joka aina välttää Raamatun lainaamista. Sekään ei ole perusteltua. Saarnan Raamattu-sidonnaisuus on sekä sisäistä että ulkonaista.

Toisesta näkökulmasta saarnan raamatullisuutta selittää Luther-tutkija Horst Beintker teoksessa ”*Luther als Prediger*” (Luther-Akademie e.V. Ratzeburg Band 9, julk. Luther-Verlag Erlangen) 1986 s.105 artikkelissaan *Luther als Prediger des Evangeliums*. Siinä Beintker sanoo, että oikea raamattukäsitys on aina ratkaisevan tärkeä julkiselle saarnaviralle ja papille persoonallinen apu toimiessaan rukoilijana, puhuttelijana ja lohduttajana (*Zuspruch*) sekä kehottajana ihmisten keskellä. Beintkerin mielestä saarnaajalle ei ole parempaa apuneuvoa kuin Martti Lutherin raamattuselitykset. Niiden kautta opitaan tuntemaan, kuka ja millainen on ihminen, kuka ja millainen on Jumala ja miten he kohtaavat toisensa.

Samassa teoksessa *Luther als Prediger* kirjoitti saarnan merkityksestä Lutherin teologialle Ulrich Asendorf, joka pari vuotta myöhemmin julkaisi laajan tutkimuksensa *Die Theologie Martin Luthers nach seinen Predigten* (1988). Edellisessä *Luther als Prediger* -kirjassa (s.93) Asendorf löysi Lutherin saarnoista 7 kohtaa, jotka ovat merkityksellisiä koko Lutherin teologialle:

- 1) Kaikki saarna on Kristus-saarna, myös Vanhan testamentin teksteistä saarnattaessa.
- 2) Keskuksessa on Sanan kautta vaikuttaja Kristus. Jumalan sana vaikuttaa myös uskon.
- 3) Sanan ja uskon täytyy tulla yhdeksi kuten morsian ja sulhanen.
- 4) Rukous on uskon hedelmä.
- 5) Rakkaus on uskon hedelmä. Missä ei ole uskoa, siellä ei ole hedelmää.
- 6) Sana on se Abrahamin helma, jossa Kristukseen uskovat pysyvät aina ylösnousemuksen aamuun asti.
- 7) Jos Sana ei saa liikkeelle (*bewegen*), ei myöskään usko liiku mihinkään.

Kuuntele ihmistä

Saarna on puhetta ihmiselle, hänen tilanteessaan. Saarnaaja ei puhu itselleen vaan kuulijalle. Hänen tulee miettiä, minkälaisessa ympäristössä ja elämäntilanteessa kuulijat elävät. Sen huomioon ottaminen helpottaa sanoman ymmärtämistä ja vastaanottamista. Saarnaoppaissa puhutaan kuulijan eksistentiaalisten kysymysten mukaan ottamisesta. Martin Lönnebo on homiletiikassaan (1977 s. 25) ottanut esille ihmisen seitsemän eksistentiaalista peruskysymystä,

joihin ihminen etsii vastausta. Lönnebo katsoo, että ne kaikki löytyvät tai ne ovat yhteydessä Johanneksen evankeliumin perusteemoihin VALO ja ELÄMÄ . Mitä nämä 7 peruskysymystä (Lönnebo käyttää niistä ilmaisua ”hermeneuttinen prinssiippi”) ovat? Ne ovat niitä kysymyksiä, joita aina joudutaan pohtimaan, kun kamppaillaan tietyn konkreettisen (saarna)tekstin kanssa. Ja ne ovat nämä: 1. elämän tarkoitus, 2. rauha ja sovinto, 3.yhteys ja osallisuus, 4. elämänilo ja turvallisuus, 5. vapaus ja luominen, 6. rakkaus ja uskollisuus sekä 7. oikeudenmukaisuus, rauha ja vapaus hädästä. Samat hän tiivistää avainsanoiksi: tarkoitus, syyllisyys, yksinäisyys, kuolema, vapaus, rakkaus ja oikeudenmukaisuus.

Jos puhuja käsittelee, sivuaa, ottaa huomioon ne elämäkysymykset, jotka juuri nyt ovat kuulijoille tärkeitä ja polttavia, hän osoittaa ymmärtävänsä seurakuntaa ja häntä todennäköisesti kuunnellaan. Mutta jos saarnaaja on yksikseen puhuva, kaikkietävä puhukone ikään kuin irrallisena toiselta planeetalta, saarna jättää kuulijat kylmäksi. Saarnaajan tulee pyrkiä ”ihmisen iholle”, lähelle kuulijaa, joka on avuton, murheellinen, epätietoinen, kapinoiva ja kyselevä.

Valmistaudu kunnolla

Saarnan valmistusprosessi on moniportainen. Valmistauduttaessa tehdään monenlaista työtä. Saarnaoppaat puhuvat esimerkiksi eksegeettisestä analyysistä (raamatun tekstin alkuperäisen tilanteen ja tarkoituksen selvittäminen), dogmaattisesta analyysistä, liturgisesta analyysistä (kirkkovuosi ja messun kulku) ja pastoraalisesta analyysistä (kuulijalle tärkeät ajankohtaiset teemat ja kuulijakunnan todennäköinen koostumus). Mitään absoluuttista mallia ja kaavaa ei ole olemassa. Mutta yksi on varmaa: saarnaan valmistautuvan tulee rauhassa tutkia Raamattua ja rukoilla. Hän on itse tekstinsä ensimmäinen kuulija. Hän itse on ihminen, joka kyselee, mitä tämä teksti tänään puhuu minulle, mistä se varoittaa, mihin se rohkaisee ja kehottaa, missä tässä raamatunkohdassa on Kristus ja evankeliumi.

Valmistautumista on myös kaikki se, mitä saarnaaja tekee pitkällä tähtäimellä, so. miten hän pitää yllä teologista ja raamatullista yleistietämystään sekä ihmistuntemusta. On valitettavaa, että nykyajassa joillakin papeilla on vähättelevä suhtautuminen kirkon oppiin, siihen ei haluta syventyä. Kyllä luterilaisia tunnustuskirjoja ja tervehenkisiä dogmatiikan kirjoja kannattaa lukea kuten Raamatun selitysoppaitakin. Niitä tulee myös kerrata, vuodesta toiseen. Saarnaaja ei tule koskaan valmiiksi.

Kielen ongelma

Paljon on puhuttu uskonnollisen kielen ongelmasta, ”kaanan kielestä”, ”hurskaasta huminasta”, jossa ei ole paljoa järkeä ja logiikkaa. Jokaisen julkisen puheen pitäjän, niin kirkossa kuin maallisissa yhteyksissä, tulee puhua ymmärrettävästi. Saarnassa tulee olla juoni ja järjestys, joka etenee. Vierasperäisiä termejä ja sanoja tulee välttää, latinaa ja kreikkaa ei kannata juuri lainata.

Eräs virhepäätelmä on tässä mainittava. Jotkut hairahtuvat ajattelemaan, että selkokieliisyys ja ymmärrettävä puhe olisivat sitä, ettei Raamatussa olevia vaikeilta tuntuvia ilmaisuja ja teemoja käsiteltäisi. Saatetaan siten välttää sanoja vanhurskaus, vanhurskauttaminen, pyhitys, synti, tuomio, laki, lain työt jne. Tämä on virhe. Näitä teemoja tulee yhdessä käsitellä ja opettaa. Se lisää

ymmärrystä.

Pyhä Henki saarnaa

Luottamus Jumalan sanaan merkitsee myös luottamista siihen, että Pyhä Henki saarnaa ja opettaa kauttamme. Sanoihan Jeesus: ”Hän ottaa minun omastani ja antaa teille”, Joh.16:14. Mutta jotta tästä voisi jotain toteutua, tarvitaan rukousta, saarnaajan rukousta ja seurakunnan rukousta. Ja tarvitaan Jumalan sanaa. Pyhä Henki tekee työtänsä juuri Raamatun sanan kautta.

Totta kai Herran Henki on vapaa toimimaan toisellakin tavalla. Joskus Hän voi käyttää eriskummallisia keinoja ja yksinkertaisia ja erikoisia todistajia. Mutta luterilainen kirkko on aina korostanut, että Pyhän Hengen pääväylä ja varsinainen toimitapa on vaikuttaa Sanan kautta ja Sanassa.

Jotain tapahtuu

Kun sanon, että saarnassa tapahtuu jotakin, perustan käsitykseni siihen, että Raamatun mukaan Jumalan sanassa on voima. Nykyajan kirkossa on yksi heikkous se, ettei aina ole luottamusta Jumalan sanaan. Saarnaaja kilvotelkoon tässä. Hänet on kutsuttu Sanan virkaan, sananpalvelijaksi. Hänellä on työnantajansa taivaassa. Hän toteuttaa Kristuksen käskyä. Ja kun Kristus on käskennyt viedä sanaa, Herra myös varustaa työhön.

Odottaako saarnaaja jotain tapahtuvan saarnassa ja saarnan kautta? Teol. tri Teemu Kakkuri sivusi tätä aihetta SRO:n teologipäivillä tammikuussa 2015 arvostelemalla herätysliikejärjestöjä siitä, että ne eivät enää usko työnsä ja saarnojensa vaikuttavuuteen. Ei oikeastaan odoteta, että kukaan tulisi nykyaikana uskoon ja armo kirkastuisi. Siksi keskitytään omien joukkojen ja sisäpiirin vahvistamiseen. Evankelioitavia ei enää ole, sanoi Kakkuri, ehkä tarkoituksella ärsyttellen.

Lakia ja evankeliumia

Sanan saarna on lain ja evankeliumin opettamista ja niiden oikeaa erottamista. Helposti loukaannutaan siihen, että saarnan tulisi nykyajassakin olla myös lakia. Mutta meidän on otettava koko Raamattu. Toinen teksti puhuu enemmän Jumalan kaikkivallasta ja pyhyydestä, hänen käskyistään ja meidän ihmisten syntisyydestä, toinen teksti enempi armosta.

Saarnaajan on lähdettävä siitä, että jokainen ihminen on itsessään kadotettu ja tuomittu syntinen. Emme voi itse pelastaa itseämme. Jokainen uskonnollisuus, joka yrittää korottaa ihmistä itseään ja ansiouskoa, on revittävä alas. Evankeliumista ei ymmärretä mitään ellei ensin tunnusteta olevamme syntisiä ihmisiä. Vaikka ns. yleisuskonnollisuus ja romantisoitu käsitys ihmisestä ohittaa apostoli Paavalin ihmiskuvaukset roomalaiskirjeen 1–3 luvuissa, meidän täytyy silti pitää niistä kiinni. Ihmisen turmeluksen ja synnin osoittaa jatkuvasti myös arki. Paha riippuu ihmisessä kiinni, myös uskovassa. Syntiä ja vääryyttä, itsekkyyttä ja ahneutta on jatkuvasti paljastettava, jotta Jumalan lahja ja armo alkaisi kelvata.

Kirkon kallein aarre on Kristuksen kaikkein pyhin armon evankeliumi, kirjoitti uskonpuhdistaja Luther yhdessä teesisissään. Evankeliumi on jatkuvasti kirkon kallein aarre ja saarnan ydin. Laki ei riitä. On kerrottava Kristuksen kalliista lunastustyöstä puolestamme Golgatalla ja saarnattava pelastuksen evankeliumia. Vain armo ja rakkaus tyyntyvät rauhattoman omantunnon ja antavat ihmiselle uuden voiman ja ilon.

Martti Luther sanoi: ”Älkäämme saarnatko mitään ellemme saarnaa Kristusta”. Evankeliumi pysyy saarnan skopuksena, tähtäyspisteenä ja perussisältönä. Saarnaaminen auttaa myös saarnaajaa itseään hänen henkilökohtaisessa elämässään. Kun valmistautumistyössä joutuu ja saa paneutua Raamattuun ja sen sanomaan, se siunaa myös puhujaa itseään. Tähän liittyen nykyajan papeille olisi sanottava myös: älkää lopettako raamattuluentoja ja -tuntien pitämistä. Siihen käytetty aika tulee siunauksineen takaisin koko saarnaajatoimessa.

Tunnustuskirjoissa luemme: ”Me uskomme, opetamme ja tunnustamme, että lain ja evankeliumin erottaminen on hyvin kirkas valo, jota kirkossa on erittäin tunnollisesti vaalittava. Siinä valossa Jumalan sanaa jaetaan oikein.” (Yksimielisyyden ohje, tiivistelmä 5:2 s 438). Lain ja evankeliumin kirkkaassa valossa voidaan oikein jakaa Jumalan sanaa ja ymmärtää ja selittää profeettojen ja apostolien kirjoituksia (Yksimielisyyden ohje SD 5:1 s 505). Siis uskonpuhdistajat tässä sanovat, että lain ja evankeliumin erottaminen toisistaan on keskeinen Raamatun ymmärtämisen ja tulkinnan periaate. Lakia ja evankeliumia ei saa sekoittaa toisiinsa, eikä evankeliumista saa tehdä lakia.

Lopuksi

Saarnaajan on tärkeää muistaa, että evankeliumia ei ole koskaan kuultu liikaa! Siitä kyllä saatana, synty, oma liha ja maailma pitävät huolta. Me olemme syntisiä ihmisiä, jotka tarvitsemme jatkuvasti evankeliumin puhdistusta, lääkettä ja lohdutusta. Viime kädessä saarnassa ei ole mitään muuta kriteeriä kuin se, että jos Kristus istuisi kirkon penkissä, tunnistaisiko Herra Jeesus saarnastamme itsensä. Siksi sanomme apostolin kanssa: ”emmehän me julista sanomaa itsestämme vaan Jeesuksesta Kristuksesta, Jeesus on Herra”, 2. Kor. 4:5. Emme tahdo saarnata inhimillisiä viisauksia, vaan ”me sen sijaan julistamme ristiinnaulittua Kristusta”, 1. Kor. 1:23.

LIITE

Rov. Johannes Bäck 1894 ”Evankelisia puheita ja evankeliumin saarna” (julkaistu Kirkollisia Sanomia 1894, ks. Esa Santakarin artikkeli Kotimatalla 1958 s. 28–29)

Evankelisia puheita voi Bäckin mukaan pitää moni sellainen, joka puhuu evankeliumista, mutta hän ei saarnaa sitä. Hän sanoo, että Jumala voi antaa synnit anteeksi, koska ihmiset kääntyvät ja uskovat. Mutta hän ei sano sitä, että ihmisen synty on jo Kristuksessa rangaistu ja Kristuksen sovintoveren kautta anteeksi annettu ja iankaikkinen vanhurskaus Kristuksen ylösnousemuksessa omaksemme annettu, ja että anteeksiantamus ja vanhurskaus on jo kasteessa ikiomaksemme annettu.

”Evankeliumin näköisillä puheilla” ihmisiä on houkuteltu uskomaan, mutta heille ei ole saarnattu sitä evankeliumia, joka vaikuttaisi uskon. Syntyy vain tunnehurmaa, ja kun se on mennyt, koko

hengellinen elämä lakkaa. Bäck tiivistä: ”Evangelisten puheitten pitäjä puhuu rauhasta ja autuudesta; mutta evankeliumin saarnaaja julistaa rauhaa ja autuutta. Edellinen pelkää aina, että evankeliumia saarnattaisiin liikaa ja luulee sen vaikuttavan turmiollisesti, hän katsoo että kaikki ihmiset jo tietävät Kristuksen kuolleen puolestamme. Evankeliumin saarnaaja taas ei uskalla pitää yhtään saarnaa, ettei hän ilmoita autuuden salaisuutta, sillä hän tuntee evankeliumin voiman. Hän saarnaa siitä, että Kristus on jo kaikki puolestamme täyttänyt.

Johannes Bäck 1895 “Kuinka ja kenelle on Kristuksen evankeliumi saarnattava?” (Sanansaattaja 15.11.1895 s. 257–261; Esa Santakarin artikkeli Kotimatalla 1958 s. 30–32). Siinä Bäck puhuu lain ja evankeliumin erottamisesta. Uskon ja epäuskon ero on tuotava esiin selvästi. Usko ei kuitenkaan ole pelastuksen perusta, vaan ainoastaan Kristuksen sovitustyö. On saarnattava näin: “Koska Kristus on vapahtanut ja tehnyt sinut autuaaksi, niin saat myös uskoa, että sinä **Hänessä** autuas olet.” “Joka tämän uskoo, on todella autuas.” Mutta Bäck huomauttaa, ettei niitä voi sanoa autuaiksi (vaikka lunastus on heillekin valmistettu), jotka kieltävät Jumalan. Tässä mielessä ei voi sanoa, että kaikki ihmiset ovat autuaita. Johannes Bäck tulikin 1890-luvun kiistoissa siihen tulokseen, ettei pitäisi käyttää tuolloin paljon esillä ollutta ilmaisua “koko maailma on autuas” ellei sitä kunnolla selitetä. Tuo sanonta johtaa helposti harhaan, koska se kuullaan helposti – väärin - muodossa “koko maailma on autuas, uskoo tai ei”. Ei niin! Parempi on sanoa: “Kaikki ihmiset ovat Kristuksessa autuaiksi tehdyt, ja siksi saa uskoa”.

KIRJALLISUUTTA

Asendorf Ulrich, Die Bedeutung der Predigt für Luthers Theologie. – Luther als Prediger. Erlangen 1986.

Asendorf Ulrich, Die Theologie Martin Luthers nach seinen Predigten. Göttingen 1988.

Beintker Horst, Luther als Prediger des Evangeliums. – Luther als Prediger. Erlangen 1986.

Brilioth Yngve, Predikans historia. Olaus Petri-föreläsningar hållna vid Uppsala universitet. Lund 1962

Huotari Voitto, Sana kohtaa kuulijan. Saarijärvi 1985.

Jansen J. J., Evankelinen sananjulistus. Kirkon ja kansan elinkysymyksiä. Homiletiikka eli saarnataidon opas. Suomennos 1931.

Kirkollisia Sanomia nr 6 / 1894 (khra Johannes Bäckin artikkeli)

Lehtonen Samuel, Saarna – sanoja vai sanomaa. Virikkeitä saarnan valmistamista varten. Sley-Kirjat 1979.

Luther als Prediger. Veröffentlichungen der Luther-Akademie Ratzeburg. Band 9. Erlangen 1986.

Lönnebo Martin, Homiletik. En introduktion i kyrkans förkunnelse. Lund 1977

Saarnaa sanaa. Sananjulistajan käsikirja. Toim. Raija Vartiainen. Pieksämäki, Helsinki 1985.

Saarnan käsikirja. Toim. Jari Jolkkonen, Simo Peura, Osmo Vatanen. Kirjapaja 2001.

Sanansaattaja nr 22 / 1895 (Johannes Bäckin artikkeli)

Stott John, I believe in Preaching. London 1982. Ninth impression 1987.

Vajta Vilmos, Die Theologie des Gottesdienstes bei Luther. Lund 1952.